

SPIS TREŚCI

Wstęp	9
<i>Jarosław Szymanek</i> Système politique de la France contemporaine. Le point de vue polonais	11
<i>Jarosław Szymanek</i> Filozofia ustroju politycznego w konstytucji V Republiki Francuskiej	25
<i>Mateusz Stempak</i> Ustrój Francji w perspektywie reform konstytucyjnych i zmian pozakonstytucyjnych	56
<i>Jacek Falski</i> Wieloaspektowość zasady laickości we francuskim porządku konstytucyjnym	78
<i>Tadeusz Godlewski</i> Partie polityczne i system partyjny Francji	114
<i>Marzena Więckowska</i> Polityczno-instrumentalny charakter systemu wyborczego do Zgromadzenia Narodowego w IV i V Republice	157
<i>Jarosław Szymanek</i> Parlament w ustroju politycznym Francji: ciągłość i zmiana instytucji	169
<i>Łukasz Jakubiak</i> System polityczny Francji w układzie koabitacji	191

<i>Piotr Bożym</i>	
Geneza urzędu prezydenta w V Republice i sposób jego wyboru	211
<i>Bożena Dziemidok-Olszewska</i>	
Odpowiedzialność prezydenta V Republiki Francuskiej	223
<i>Izolda Bokszczanin</i>	
Koordinacja prac rządu we Francji	245
<i>Ewa Popławska</i>	
Rada Konstytucyjna a Traktat z Lizbony	273
<i>Krzysztof Tomaszewski</i>	
Francja wobec procesu integracji europejskiej	292
<i>Jacek Wojnicki</i>	
Ustrój władzy lokalnej we Francji	303
Wybrana polska bibliografia dotycząca ustroju politycznego Francji	321

TABLE DES MATIÈRES

Introduction	9
<i>Jarosław Szymanek</i> Système politique de la France contemporaine. Le point de vue polonais	11
<i>Jarosław Szymanek</i> Philosophie du régime politique dans la constitution de la Cinquième République française	25
<i>Mateusz Stempak</i> Le régime de la France dans la perspective des réformes constitutionnelles et des changements extraconstitutionnels	56
<i>Jacek Falski</i> Multiforme de la règle de laïcité dans l'ordre constitutionnel français	78
<i>Tadeusz Godlewski</i> Partis politiques et régime de partis en France	114
<i>Marzena Więckowska</i> Caractère politico-instrumental du système électoral à l'Assemblée Nationale sous la Quatrième et Cinquième République	157
<i>Jarosław Szymanek</i> Le parlement dans le régime politique français: continuité et le changement	169
<i>Lukasz Jakubiak</i> Régime politique de la France sous la cohabitation	191

<i>Piotr Bożym</i>	
Genèse de l'office du président dans la Cinquième République et moyen de son élection	211
<i>Bożena Dziemidok-Olszewska</i>	
Responsabilité du président de la Cinquième République française	223
<i>Izolda Bokszczanin</i>	
Coordination des travaux du gouvernement en France	245
<i>Ewa Popławska</i>	
Le Conseil Constitutionnel et le Traité de Lisbonne	273
<i>Krzysztof Tomaszewski</i>	
La France face au processus d'intégration européenne	292
<i>Jacek Wojnicki</i>	
Système de gouvernement local en France	303
Bibliographie sélective des ouvrages polonais sur le système politique français	321

Ustój polityczny Francji cieszy się niesłabnącym zainteresowaniem nauki prawa konstytucyjnego oraz politologii, zwłaszcza w tym jej punkcie, w którym ocenie poddawane są instytucje i systemy polityczne. Nie może być zresztą inaczej gdyż Francja, choćby przez wzgląd na kilkanaście konstytucji jakie było jej udziałem w ostatnich dwustu latach, określana jest mianem prawdziwego laboratorium ustrojowego, w którym wypróbowywane były bardzo rozmaite warianty rozwiązań instytucjonalnych. Co ważniejsze, rozwiązania te promieniowały również i na inne państwa (w tym także, co zrozumiałe, Polskę) i tworzone w nich konstrukcje ustrojowe. Można więc bez żadnej przesady powiedzieć, że Francja jest prawdziwym eksporterem wzorców konstytucyjnych. W dziejach Francji z takim eksportem, zwłaszcza na szeroką skalę, mieliśmy do czynienia co najmniej dwukrotnie. Pierwszy raz, po zakończeniu I wojny światowej, kiedy to ustrój III Republiki Francuskiej stanowił niesłychanie atrakcyjny wzorec dla państw tzw. Europy powersalskiej. Demokracja francuska z jej poszczególnymi instytucjami politycznymi i systemem parlamentarnym stała się rozwiązaniem chętnie i często przenoszonym na inną glebę ustrojową (np. Polska, Czechosłowacja). Nie zawsze oczywiście przenoszone rozwiązania sprawdzały się w praktyce, zawsze jednak stanowiły punkt odniesienia dla oceny stopnia ich demokratyczności i nowoczesności. Drugi raz ustrój Francji stał się szczególnie atrakcyjny po roku 1958, kiedy to nowa konstytucja i założony w niej ustrój silnej władzy wykonawczej uznano za najdalej posuniętą ale też i bodajże najlepszą (w tym sensie, że najbardziej skuteczną) racjonalizację ustroju politycznego. Pozytywna ocena instytucji ustanowionych w roku 1958 nie pojawiła się przy tym od razu. Jest ona raczej owocem podsumowania dziejów V Republiki, w której założone początkowo rozwiązania „dotarły się” i pokazały swoją funkcjonalność. Stąd po roku 1989, kiedy państwa Europy Środkowej i Wschodniej zaczęły poszukiwać najlepszych dla siebie form ustrojowych, w bardzo wielu przypadkach sięgnięto po wzorce francuskie. Półprezydencjalizm zdawał się być wręcz idealnym

rozwiązaniem, tym bardziej że w momencie projektowania nowych konstytucji dostrzegano zagrożenia zarówno ze strony klasycznego systemu prezydenckiego, jak i parlamentarnego. W przypadku tego pierwszego obawiano się przede wszystkim tendencji autorytarnych. Ten drugi z kolei jawił się jako system zbyt chaotyczny, niebezpieczny przez swój pluralizm oraz brak wyraźnego – jak sądzono – centrum decyzyjnego, które w rzeczywistości rozpływa się gdzieś między rządem a parlamentem oraz uwikłanymi w to wszystko partiami politycznymi. Francuski system półprezydencki jawił się więc jako prawdziwy „złoty środek”; system, który weźmie wszystko to, co pozytywne i dobre z systemu parlamentarnego, jak i to, co jest awantażem systemu prezydenckiego. Nie dziwi więc, że po wzorcu zaproponowane w roku 1958 (oraz 1962, kiedy to dokonano istotnej korekty systemu francuskiego odnoszącej się do sposobu wybierania prezydenta), sięgnęły – choć oczywiście w różnym stopniu – właściwie wszystkie państwa Europy Środkowej i Wschodniej, w tym również Polska (zaś najbardziej wiernie Rumunia). Ustrój Francji znowu więc okazał się być pomocny, stając się – po raz kolejny zresztą – kanonem nauki o instytucjach i systemach politycznych.

Niniejsza książka ma przybliżyć przynajmniej niektóre z elementów tego kanonu. Pokazać, że francuskie instytucje polityczne (bardzo różnie rozumiane, np. laickość, wybory, parlament, Prezydent Republiki, rząd czy Rada Konstytucyjna) stanowią ciągle ważny i zasługujący na refleksję badawczą temat. Książka, o czym nie można zapominać, ma też pokazać, że swoiste „fascynacje francuskie” są w Polsce ciągle obecne i że nowe pokolenia konstytucjonalistów oraz politologów wciąż podejmują, w mniejszym bądź większym stopniu, tematy dotyczące ustroju politycznego Francji współczesnej.